

roondgedachten
ge modulaties.
hese tusschen
t terecht, het
d en mensch,
n onrechte, de
de, gemaakte,
chen God en

er, dat „Gods
i tegenstelling
aar „vleesch“;
Gods wereld
acten leggen.
en waarachtig
is, aldus, dat
or het medium
vrucht ten ge-
dijne winst. Er
elijke vleesch-
penbaart zich
sch geworden“
zinnen, en de
hetisch, dat is
ejes hetzelfde
ekt het Woord
niet zóó, dat
ruchten voort-
gen.

hier op aarde
meer dan één,
in „het factum
toch altijd po-
oord van God,
aar het houdt
zijn.
e consequentie
hen een onder-
rschil kan we-
in den wortel.
n leven, of als
een. Wederge-
hemelsch zaad.
t verwerpen of
iet, dat de één
Schrift is maar
tegenover des-

politiek? Ze is
onderscheiden.
je, Christelijke
te wetenschap,
te slechts gra-
dijke. Tusschen
il als tusschen
emel en aarde.
leen maar is de
beneden is, en

om werkelijk te
om niet te zeg-
tel: hen bezielt

e merken in de
lagen. Wij gaan
zen. Wij kunnen
sods Woord be-
Zoon bewijzen.
Maar daarom te-
onze menschen:
nieuwste AFG-

doelen wij niet
van anno 1834
nag dan „groote
Zondags nog de
atsprediking, en
iel, God-met-ons,
aan het klokke-
ken, van Maan-
lek, waar zij de
quentie radicaal
l staan van de
e manier onher-
at de prediking
ze los van het

de kerk wakker
natischen sluimer
ield. De anderen
intf-dogmatischen
tusschen preek-
en vergaderzaal,
schen politieken

n, „Groote Kerk“
en gymnastieklo-
r Adventswoord
r en Geest, en in
rsterkt door het
ruk van de dit
in wij dan des
op, opelschende
tiek arena, voor

igen in een week.
K. S.

van Niftrik.

tisch orgaan van
n Dr van Niftrik,
trecht had opge-
daat“ Schilder, is
stemming eische
vezig geloof ver-

zegelt. Dr van Niftrik had begrijpelijkerwijze zijn hoofd over zoo'n synode geschild.

En nu komt Dr Hoek weer zijn hoofd over Dr van Niftrik schudden. Hij doet dit nog wel als scriba der Synode. Zij heeft aan cand. Sch. volgens hem zoo'n eisch niet gesteld. En natuurlijk komt hij nog eens aan- dragen met één van de zestien nieuwe synodale, en ook door ons hier besproken punten, n.l. met die pas- sage, waarin de synode verzekert, dat zij de gedachte verre van zich werpt, als zou de Doop bij elken doo- peling de aanwezigheid van inwendige genade „VAST- STELLEN“.

Dr van Niftrik kan echter gerust zijn. In ons blad (10 Aug. 1945) citeerden wij een brief van Dr F. W. Gros- heide, die het beter weten kan zelfs dan Dr J. Hoek, omdat hij met den toenmaligen candidaat gesproken heeft, alle stukken heeft ontworpen, en de heele materie heeft geleid. Voor de zooveelste maal citeeren wij uit Grosheide's brief:

„In die memorie ontken ik (cand. S.) o.m. dat het „Sacrament inwendige aanwezig genade verzegelt. „De synode heeft dat in strijd geacht met art. 33, „waar uitdrukkelijk beleden wordt, dat de sacra- menten zijn tekenen en zegelen van een „inwen- dige onzienlijke zaak.“

Terwijl bovendien uit officieele samenspreking is ko- men vast te staan, dat volgens de synodale commissie de sacramenten, indien ze waarlijk sacramenten zijn, inwendige aanwezig genade verzegelen. Bovendien is eveneens gebleken, dat de desbetreffende passage vol- gens welke cand. S. met de belijdenis in strijd was, op synodaal verlangen in het rapport is opgenomen. Wat anders nooit gebeurt.

Wij denken dus „aan wat Prof. Schilder eens schreef“ in den tijd, toen hij de binding aan de theologie van Kuyper zoo kras mogelijk verwierp in zijn verdediging van de niet-bindende kerken tegen de toenmalige Chr. Gereformeerden, n.l. dat het strijden tegen de misver- standen, ook de door de synode thans gewekte misver- standen vervelend is, maar nuttig. Er is inderdaad ver- harding bij deze synode, en ook bij Dr Hoek, want de uitspraak, dat de doop geenszins bij elken doopeling de aanwezigheid van inwendige genade VASTSTELT, is niet meer dan looze kalk, waarmee gepleisterd wordt. VASTSTELLEN? In het synodale denkraam stelt de doop heelemaal niets vast, zelfs niet dat hij doop geweest is. Is er n.l. geen inwendige aanwezig genade dan zijn de sacramenten volgens haar immers geen ware sacramen- ten, en de doop dus geen ware doop? Men lette trou- wens op de artikelen, die Ds H. J. Schilder in ons blad geschreven heeft naar aanleiding van den brief van Dr F. W. Grosheide.

Wij vragen evenals Dr Hoek: staat de zaak der voor- lichting inderdaad „hopeloos“? K. S.

STEMMEN UIT ONZE KERKEN

Bond van Vrouwenverenigingen.

Hooggeleerde Heer Professor.

Naar aanleiding van de verklaring van den Bond van Gereformeerde Vrouwenverenigingen, met een toelich- ting Uwerrijds opgenomen in „De Reformatie“ van 3 Nov. j.l., moet ik toch het navolgende U nog mededeelen.

Op 15 Aug. j.l. is het Bestuur van genoemden Bond voor de eerste maal na den oorlog bij elkaar gekomen. Persoonlijk was ik als afftredend bestuurslid voor het laatst ter vergadering.

Een zeer belangrijk punt van de agenda was: De houding van den Bond in de kerkelijke moeilijkheden. Het korte verslag van die vergadering, opgenomen in de „Mededeelingen“ van den Bond van October j.l., zegt er van:

„Met algemeen goedvinden werd nu eerst gesproken over de houding van den Bond in de kerkelijke moei- lijkheden. Onwillekeurig ontsoep zich hierover een breede gedachtenwisseling. Daar bij alle bestuursleden de ernstige wil tot „begrijpen“ en „vinden“ voorzat, stond het debat op hoog peil en deed het de prettige sfeer geen oogenblik schade aan. Na ernstige overwe- ging stelde het Bestuur een toelichting op, die zoo spoedig mogelijk aan de vereenigingen zal worden toe- gezonden. Met het oog op den ernst van den toestand zal zoo spoedig mogelijk een samenspreking met den mannenbond worden aangevraagd.“

Dit verslag is ondertekend door mej. G. J. Mole- dijk, 2e secretaresse.

En een in hetzelfde blad opgenomen verslag van een bestuursvergadering van 26 September j.l. (waar ik dus niet meer aanwezig was, omdat ik na de vergadering van 15 Augustus had opgehouden bestuurslid te zijn) deelt mede:

„De Presidente brengt verslag uit van de samenspre- king met het bestuur van den mannenbond. Bij beide Besturen leeft de wensch, indien mogelijk, de eenheid in de Bonden te bewaren. Beide Bonden zullen daartoe een schrijven richten tot alle aangesloten vereenigingen. Breedvoerig wordt daarna besproken wat de inhoud van het schrijven zal zijn dat ons bestuur zal richten aan de vereenigingen. Tenslotte worde(t) met éénparige stemmen de inhoud vastgesteld. Deze zal ter beoorde- ling worden gezonden aan de Commissie van Advies en daarna worden gepubliceerd.“

Dit verslag is ondertekend door

„De Secretaresse“.

Nu zal de oppervlakkige lezer van die verslagen waar- schijnlijk ontgaan, dat in de vergadering van 15 Augus- tus een toelichting was opgesteld en dat ter vergade- ring van 26 September weer een inhoud van een schrij- ven werd opgesteld.

Daarover nu dit:

Op 15 Augustus werd met algemeene stemmen de navolgende verklaring of toelichting aangenomen:

„dat onder de „opvatting van de belijdenisschriften“

moet worden verstaan, de opvatting zooals die einde 1905 in de Gereformeerde kerken wordt gevonden en die nu wordt gevonden in de Gereformeerde kerken, zowel als in de Gereformeerde Kerken, vrijgemaakt naar art. 31 D.K.O.“

dat dus lid van den Bond kunnen zijn vereenigingen van leden der Gereformeerde Kerken, zowel als ver- eenigingen van leden van de Gereformeerde Kerken vrijgemaakt naar art. 31 D.K.O.“

Bovendien werd afgesproken, dat men overleg zou plegen met den Mannenbond of deze eenzelfde verklar- ing zou willen publiceren om dan dit gezamenlijk te doen.

Uitdrukkelijk werd vastgelegd dat, wilde de Mannen- bond niet meedoen, men dan alleen deze verklaring zou publiceren. Zou de Mannenbond wel meedoen, dan moest de verklaring zoo letterlijk mogelijk gehandhaafd blijven en mocht alleen zoo noodig een enkel woord om redactionele redenen worden gewijzigd. Geest en hoofd- zaak moesten gehandhaafd blijven.

Bovendien zou de verklaring niet vooraf naar de Com- missie van Advies worden gezonden.

Nu mag men over de woordkeuze van de verklaring denken wat men wil en mag men ook overigens eenige bedenkingen hebben, het zal toch iedereen duidelijk zijn, dat uit den inhoud blijkt:

dat de Gereformeerde kerken, vrijgemaakt naar art. 31 D.K.O. en de vereenigingen van leden van die kerken, worden beschouwd als gelijkgesteld met die van de Gereformeerde kerken.

Ook wordt niet gesproken van een wachten op de Synode van de Gereformeerde Kerken van 1946.

Deze uitspraak was voor allen toen we naar huis gingen „bindend“ en ieder verheugde zich over het resultaat van de vergadering.

Wel heeft zowel een „synodaal“ als een „vrijge- maakt“ bestuurslid opgemerkt: „In theorie is het dus zoo mogelijk bij elkaar te blijven, maar we vreezen voor de praktijk“.

Nu komt de vergadering van 26 September d.v., met als resultaat de nu gepubliceerde verklaring. Men wijft zich dan de oogen uit over hetgeen men leest.

Immers hier is geen sprake meer van erkenning en van rechten van de „vrijgemaakte“ vereenigingen. De Bond is plotseling „synodaal“ en dat niet alleen, maar men adviseert de leden, dat zijn dus ook de vereeni- gingen van leden van de Gereformeerde Kerken, vrij- gemaakt naar Art. 31 D.K.O., om kalm lid te blijven en te wachten op een uitspraak van de Synode van 1946.

Ik wil er nog even op wijzen, dat in de vergadering van 15 Augustus een van de bestuursleden ook nog even opperde om te wachten op de Synode van 1946, doch het meerendeel van de andere bestuursleden achtte dit onmogelijk omdat voor de „vrijgemaakten“ de Synode van de anderen immers geen waarde had en men een onmiddellijke duidelijke uitspraak van den Bond wilde hebben waar men houvast aan had.

Hoe het mogelijk is geweest, dat het Bondsbestuur in de tweede vergadering practisch alles heeft terug- genomen wat in de eerste vergadering was vastgelegd, dat ben ik niet bij machte te verklaren.

Wel blijkt uit den gang van zaken en de gepubliceerde verklaring of toelichting duidelijk, dat er voor de „vrij- gemaakte“ vereenigingen geen plaats is in den Bond tenzij zij zich willen voegen naar de synodocratische in- zichten.

Dat nu is onmogelijk!

Daarom is het ook maar het beste, dat wij dit hier duidelijk zeggen en dit ook aan het bestuur van den Bond mededeelen, onder opzegging van het lidmaatschap voor zoover men lid is geworden van dien Bond.

En dat we dan verder onzen eigen weg gaan, door een eigen Bond te stichten.

De „vrijgemaakte“ vereenigingen, die met ons hun schouders willen zetten onder deze nieuwe taak (en we hopen, dat er geen enkele achterblijft) kunnen zich melden bij Mevrouw M. van Bekkum-Velders, Prins Hendrikkade 138, Rotterdam.

De van den ouden Bond zich vrijgemaakt hebbende vereenigingen moeten n.l. met het Bestuur van dien Bond overleggen over hun recht op een aandeel uit de bezittingen van dien Bond.

Rotterdam.

A. W. BOS.

(NASCHRIFT. We zijn inzendster dankbaar voor haar nadere toelichting. De gang van zaken is wel leerzaam; natuurlijk zijn er weer „invloeden“ geweest. — Overi- gens meenen wij, dat de „oplossing“ van 15 Augustus evenmin als de latere plausibel is geweest. Het ge- schied met de woorden „interpretatie“ en „opvatting“ moet maar eens een einde nemen. „Weerspreken“ wat „1905“ zegt, is wat anders dan een bepaalde „opvatting“ van „1905“ huldigen. „Ja“ en „neen“ zijn geen „op- vattingen“ van één en dezelfde zaak. De synodocraten hebben nu eenmaal gezegd, en zeggen het nog, dat de vrijgemaakten een valsche leer brengen. Ik vind het dom, maar dat doet er niet toe. Dat wegsturen en uit- bannen moeten we niet bagatelliseren; dat is precies in de lijn der synodocratische leiders, die den één uit- werpen om wat ze in anderen met 't grootste genoegen tolereeren. Hun verraad van bepaalde personen moet men niet volgen.

Overigens concludeert inzendster tot vrijmaking van de zonden van den Vrouwenbond, weshalve we haar stuk gaarne plaatsen.

Redactie).

Geachte redactie.

Eenigen tijd geleden besprak U in „De Reformatie“ de naam, die onze Gereformeerde Kerken (onderh. art. 31) blijvend zullen voeren. Daarbij kwam o.a. ook ter sprake de event. moeilijkheden op postaal gebied. Daar ik jarenlang werkzaam ben bij de P.T.T. zou ik al onze kerken (via „De Reformatie“) willen adviseeren: vermeld altijd op Uw adressen niet alleen de naam: Kerke- raad Gerof. Kerk (onderh. art. 31), maar schrijf er steeds bij: p/a. Den Heer Scriba, en diens volledig adres, of, (wanneer de gemeente een eigen Predikant bezitten mag), diens naam op het adres.

Wanneer dit advies (in alle bescheidenheid U ge- ven) zoo letterlijk wordt opgevolgd, zal nooit Uw cor- respondentie aan het verkeerde adres besteld worden!

Want het P.T.T. personeel heeft de uitdrukkelijke op- dracht altijd alle correspondentie te bezorgen op het adres (dus: straat en huisno.) dat op de enveloppe staat vermeld.

Bovendien kan iedere scriba (en Predikant) verzoeken bij den Directeur (of Kantoorhouder) der P.T.T. te willen bevorderen, dat de correspondentie bestemd voor: de Gereformeerde Kerk (onderh. art. 31) ter plaatse waar men woont, steeds wordt bezorgd bij den heer Scriba der Kerk, met vermelding van diens naam en volledig adres.

Verkeerde bestelling is dan absoluut uitgesloten! En diensvoortschrift is, dat er met zulk verzoek altijd reke- ning moet worden gehouden. Waar dit misschien bij velen nog onbekend is, geef ik dit, in het belang onzer Kerken, hier even door.

Met br. groeten,
P. J. DE LUGT.

De verbroekeling van onze pers.

Van verschillende zijden werd mijn meening gevraagd over de verbroekeling van onze vrij gemaakte kerke- lijke pers.

Zijn we hiertoe op den goeden weg?

Ik wil er graag mijn meening over zeggen, te meer nu een paar andere kerkelijke bladen landelijke allures gaan aannemen en blijkbaar via onze kerkeraden en den Boekhandel probeeren hun opslagcijfers te verhoogen, natuurlijk ten koste van het weekblad De Reformatie.

Men zegt wel, „we willen De Reformatie geen concu- rentie aandoen, maar slechts meer „populaire“ lectuur onder ons volk brengen“, doch dit is eenvoudig een smoesje (om het ook maar eens „populair“ te zeggen) de bedoeling is zelf een stevig orgaan op te bouwen, ten koste van een zusterblad, dat men niet in den weg zegt te staan.

We vinden het een in-droeve praktijk en hebben dat ook ronduit in particuliere correspondentie tot de be- trokken hoofdredacties der bladen gezegd.

Wanneer men zegt een „populair blad“ te willen geven, zegt men meteen „De Reformatie is dat niet“. Zouden we niet eens beginnen met ons niet verder schul- dig te maken aan deze „legendevoering“, die onder ons volk veel kwaad kan doen? Wie regelmatig de lectuur van onzen hoofdredacteur leest, weet heel goed, dat deze zeer populair schrijft en door ieder lezer, ook den een- voudigste best te volgen is. Bovendien zijn de heeren hoofdredacteurs van Reformatiestemmen en van dat blad uit het Noorden, dat pas opgericht werd, wel de allerlaatsen die daarover iets zeggen mogen. De Vonk is direct nadat De Reformatie opnieuw verscheen, uit- genoodigd daarin te schrijven, hetgeen hij om de een of andere reden niet gedaan heeft, maar dat ligt niet aan De Reformatie en Ds Bremmer is zelfs begonnen als eerste een serie hoofdartikelen te geven in ons blad, zoodat deze heeren zich in geen geval te beklagen heb- ben. Zij hebben de kans volop gehad De Reformatie „populair“ te maken, wanneer zij hun lectuur populair wenschen te noemen.

Dan is er nog een gegeven woord van Reformatiestem- men, gegeven bij Ds Knoop in huis aan onzen hoofd- redacteur, waar Prof. dr. Schilder officieel gezegd werd, dat men alleen nog maar een poosje verder wilde gaan met Reformatiestemmen, zoolang n.l. de papier-vergun- ning dubieus was. Wat dit blad daarna echter is begin- nen te doen, komt met deze belofte in lijnrechte tegen- spraak. In hoeverre de hoofdredacteur daar zelf ook bij betrokken is, weten we niet, maar hij had zich, voor hij zich aan dat blad verbond, te dazer zake toch eerst wel eens behoorlijk kunnen doen inlichten, ook van andere zijde dan van de uitgevers van Ref.stemmen.

Waarom wij bezwaar maken tegen deze verbroke- ling van onze vrij gemaakte pers?

Om twee redenen.

In de eerste plaats omdat men zegt onze kerken er mee te willen „dienen“, maar practisch de zaak der vrij gemaakte kerken er schade mee berokkend.

En dat wel om de heel eenvoudige reden, dat er voor meer dan één flink landelijk kerkelijk orgaan in onzen kleinen kring geen plaats is.

We spreken uit ervaring, die ongeveer een vijf en twintig jaar beslaat, en op grond daarvan zeggen wij het volgende: Wanneer straks de geldschaarste door- werkt, (en die zal doorwerken, veel funester dan vóór 1940, men make zich geen illusies) breekt zich dat al- leereerst en allermeeest op de weekbladen. Daarop be- zuinigen de menschen het allereerst, wat te begrijpen is.

En hoe ging het vóór 1940, toen we economisch in veel gunstiger positie verkeerden dan nu? De Heraut takelde gaandeweg af en had op het laatst geen duizend abonne- e's meer over. Credo ging teh gronde bij gebrek aan abonné's. Het Calvinistisch weekblad moest nog in 1941, toen er al veel van haar concurrenten gesneuveld waren, soebatten bij haar abonné's brengt ieder toch een nieu- wen abonné aan, anders gaan we ten gronde.

En Pro Ecclesia, dat dezelfde pretentie voerde als Ref. Stemmen en dat blad van Ds Bremmer, n.l. het wilde „populair“ zijn, werd door onze firma in 1940 overge- nomen, terwijl dit blad toen nog slechts 392 betalende abonné's bezat.

Alleen De Reformatie had tot het laatste toe haar getal steeds weten te handhaven.

Dacht men heusch, dat het nu beter zal gaan, nu de kring veel kleiner geworden is en we een tijd van groote verarming te gemoet gaan?

Het zal er spoedig op uitloopen, dat we allemaal met elkaar noodlijdend worden en geen van allen in staat zullen zijn een behoorlijk landelijk blad te financieren.

En dat zal de schuld van onze ellendige verbroke- ling zijn, en tot onherstelbare schade lijden van de vrij gemaakte kerken.

Het is mijn vaste overtuiging, dat er in onzen betrek- kelijk kleinen kring slechts plaats is voor één flink landelijk orgaan en verder misschien voor enkele plaat- selijke kerkbodes van eenig formaat.

En waarom zou dat niet genoeg zijn?

Weet ge waarmee onze vrij gemaakte kerken gediend zijn? Met één groot landelijk orgaan, waarin de geboren- schrijvers regelmatig ons volk voorlichten. Dat kan dan

een blad worden met zoodanige oplage dat én de hoofdredacteur en de vaste medewerkers behoorlijk gehonoreerd kunnen worden, en dan bestaat er ook nog de mogelijkheid dat dit blad van 8 op 12 pagina's per week wordt uitgebreid, terwijl bovendien het slechts dan mogelijk zal zijn, weer te beginnen met een catechismusbijlage, waar heel ons volk om roept, de heeren predikanten niet het minst. Het zijn Ref-stemmen en dat blad uit het Noorden, die dit thans onmogelijk maken. Of zij daarmee onze kerken waarlijk dienen blijve aan hun eigen consciëntie ter beoordeeling.

Bovendien, hebben deze heeren zich er al eens rekenschap van gegeven, dat zij ons volk, dat toch al zoo heel veel moet opbrengen, met hun gezamenlijk budget, dat toch waarschijnlijk op 't oogenblik wel een veertig duizend gulden beslaan zal minstens een achttal flinke predikantstraktementen uit den zak halen, die nu in de zakken komen van een paar uitgevers, papierhandelaren, drukkers en redacteurs? Is dat geld werkelijk op deze manier efficiënt besteed? Ook die vraag blijve aan hen zelf ter beoordeeling over.

Tenslotte: onze predikanten zitten tot over de ooren in het werk. Zij preeken soms vijfmaal per Zondag, klagen — en terecht — dat zij hun ambtelijk werk niet aan kunnen. Hebben de redacteurs van deze bladen zooveel tijd disponibel, dat zij die vrijmoedig achter hun schrijffafel besteden kunnen. Is er geen werk dat urgent is in hun eigen gemeente en omgeving? Is er werkelijk zoo'n schreeuwend behoefte aan hun pennevruchten, dat dit voor al het andere gaan moet? Het is vraag drie die zij voor zich zelf maar eens moeten oplossen.

We zeiden, dat we nog een tweede argument hadden.

Het is er een van sociaal-ethisch karakter.

De Uitgevers van De Reformatie hebben na Mei 1940 de risico's heel duidelijk gezien en ook aanvaard, toen de hoofdredacteur bleef schrijven zooals hij vóór Mei 1940 geschreven had. Het had ook hun bedrijf en ook hun persoonlijke vrijheid kunnen kosten. Zij hebben den hoofdredacteur rustig zijn gang laten gaan tot de laatste pagina in Augustus 1940 toe, toen de gevangenisdeuren zich achter hem sloten. We weten wel, dat is hun plicht geweest, en zij verheffen zich er ook niet op. Maar eenige waardeering mocht thans toch wel blijken bij deze heeren „uitgevers“ en redacteurs. Bovendien hebben de uitgevers van De Reformatie het technisch en administratief personeel van De Reformatie vijf jaar lang gehandhaafd, ofschoon deze menschen praktisch met de armen over elkaar gezeten hebben, een post die vele duizenden belooft. Dan hebben zij, direct toen er een mogelijkheid was in 1945 De Reformatie weer uit te geven, geen kosten en moeite ontzien om het blad weer te brengen, volkomen in zijn ouden vorm, ofschoon hier een dubbel aantal administratieve krachten en zeer hooge drukkerslonen mee gepaard gingen.

Zegt dit alles dezen heeren niets?

Laat mij dan het volgende mogen opmerken.

Er bestaat reeds tientallen jaren in het drukkersbedrijf een sociale ordening, die prachtig werk verricht heeft. Daarin ligt ook vervat de z.g. „bescherming van periodieken“. Geen concurrent-drukker kan zoo maar een blad bij een collega weghalen. Ieder blad ligt „beschermd“. Dat vindt zijn oorzaak voornamelijk hierin, dat een drukker zeer hoge kosten moet maken om een periodiek te kunnen drukken. Wanneer een uitgever van zoo'n blad nu zonder meer zomaar naar een anderen drukker kon overstappen, omdat die misschien iets goedkoper zou kunnen exploiteren, blijft de gedupeerde drukker met zijn hoge kosten zitten. Dat zou on sociaal zijn, vandaar deze „bescherming“.

Maar wat wel mogelijk is, en waarin helaas niet te voorzien is, is de figuur, dat men een nieuw, soortgelijk blad opricht en probeert de abonnees van het blad in welks vaarwater men wil gaan varen af te troggelen. Daarin is moeilijk te voorzien. Maar daarom juist ook te meer is dit een onsociale handeling, die lijnrecht strijdt met de regels der ethiek, zeker der christelijke ethiek, en zij die daarvoor niet terugdeinzen hebben hier een schema met de wereld, en dat nog niet eens in haar besten verschijningsvorm. Dit is sociaal geen antirev, maar wel terdege een revolutionaire manier van „zaken doen“.

We nemen graag aan dat de heeren redacteurs, die hieraan hebben mee gewerkt, dit alles niet doorzien hebben. We willen zelfs aannemen dat de „uitgevers“, die deze heeren tot deze daden verleid hebben, het evenmin consequent hebben doorgedacht. Maar waarom laat men het vak uitgever dan ook niet aan uitgevers over? Is men verblind geweest door de visioenen van groote winsten, die er in de eerste weken na de bevrijding, in het uitgeversvak schenen behaald te kunnen worden, toen er overal nog groote „leeshonger“ was en het verkoopen van gedrukte stukken volstrekt geen kunst was? We hopen dat die oogen dan nu open moeten gaan en men weer het gulden oud-hollandsche spreekwoord gaat bedenken: „schoenmaker houd je bij je leest“. Een bakker blijve een bakker, een kruidenier een kruidenier en een wijnhandelaar een wijnhandelaar en een uitgever een uitgever. Men bespaart zich dan wellicht — wanneer men tenminste zijn eigen vak onder de knie heeft — groote desillusies en heeft kans antirevolutionair te blijven, ook in zijn bedrijfsleven. Dit zijn dingen die openhartig gezegd worden, maar daar zijn we dan ook de „vrij gemaakte kerken“ voor, en we gelooven, dat toen men ons deze meening vroeg over de „verbrokkeling van onze vrijgemaakte pers“ ook op deze openhartigheid prijs gesteld heeft.

Natuurlijk weet onze hoofdredacteur van dit geschrift niets af, hij zou op zijn goedmoedige manier zijn schouders er over opheffen en zeggen: och laat maar waaien. Hij heeft ook al zooveel desillusies moeten slikken! Maar wat hij zelf dan wellicht moeilijk zeggen kan, nemen wij maar voor onze rekening.

K. C. v. S.

UIT HET POLITIEKE EN SOCIALE LEVEN

Om de constitutioneele vrijheden.

Een vorig maal schreef ik over het recht van oppositie dat in de constitutioneele monarchie toekomt aan het volk. Een recht dat in onze dagen min of meer wordt miskend. Wie op het oogenblik opponeert tegen regeringsmaatregelen, die werkt niet opbouwend mede aan het herstel van Nederland, die stelt het algemeene, nationale belang achter bij partij- of groepsbelang. Ook schreef ik dat deze verloochening van het recht van oppositie niet iets nieuws is in de historie van ons land. Ook kort na den Franschen tijd werd door velen oppositie gezien als anti-nationaal.

De parlementaire historie van de vorige eeuw levert een belangrijk moment op, voor deze zaak van groot gewicht. Dat moment viel in 1866 toen de befaamde motie-Keuchenius werd ingediend en in de kamer werd aangenomen. Deze motie en haar gevolgen zijn van zeer groot beteekenis geweest voor de ontwikkeling van het parlementaire stelsel, d.i. dat regeringsstelsel waarbij de regeermacht berust bij de kroon maar het volk invloed oefent in zijn vertegenwoordiging en de ministers de verantwoordelijkheid dragen voor alle regeringsdaden.

Wat was het geval? In 1866 viel het ministerie Fransen van de Putte door de verwerping van een koloniale wet. Het volgende ministerie droeg den stempel van den leider der oppositie tegen Fransen van de Putte, nl. Mr P. Mijer. Deze stelde onmiddellijk de koloniale kwestie op den voorgrond. Hij zou als minister deze moeilijke zaak tot een oplossing brengen. Maar eer hij nog goed en wel zijn ministerieele loopbaan had aangevangen werd hij benoemd tot gouverneur-generaal van Ned. Indië. Onmiddellijk diende toen Mr Keuchenius, die in de kamer zitting had, een motie in, als volgt luidende: De Kamer, de gedraglijn van het Kabinet ten opzichte van de uittreding van den Minister van Koloniën, Mr P. Mijer afkeurend, gaat over tot de orde van den dag. Deze motie werd door de meerderheid van de kamer aanvaard.

Groot was veler verontwaardiging over dit optreden van Keuchenius. Keuchenius had zich bezondigd aan aantasting van een recht der Kroon! Immers, de gouverneur-generaal van Ned. Indië wordt benoemd door de Kroon, en nu had Keuchenius zijn afkeuring over zulk een benoeming te kennen gegeven. Dit was een beleediging voor den koning! Keuchenius was revolutionair, hij kwam in opstand tegen het wettig gezag in Nederland, tegen het Oranjerijk! Hij bemoeide zich met iets waar hij als kamerlid niets mee te maken had, met een zaak die stond buiten de beoordeeling van de Staten-Generaal.

Ook het overblijvende ministerie vatte de zaak aldus op, en het adviseerde den koning over te gaan tot kamerontbinding. De koning volgde dit advies op. En bij de voorbereiding van de nu noodzakelijke geworden nieuwe verkiezingen werd heel wat stof opgewaaid. Druk werd gewerkt met de liefde en den eerbied die wij verschuldigd zijn aan het koningshuis. En ook in christelijken kring was de liefde voor Oranje een veel gebruikt motief ter bestrijding van de houding van Keuchenius.

Groen van Prinsterer echter verdedigde uitvoerig en meesterlijk deze houding in het tweede deel van zijn Parlementaire Studiën en Schetsen. Het ging hier om niets meer of minder dan de handhaving van het parlementaire stelsel, de handhaving van de constitutioneele vrijheden. Bij die vrijheden behoort het om critiek te mogen oefenen op elke regeringsdaad die tot stand komt onder verantwoordelijkheid van den desbetreffenden minister.

Zeker, elke regeringsdaad is ook een daad van de Kroon. Maar geen regeringsdaad geschiedt buiten het ministerie om. En het Parlement heeft het recht op deze daden critiek te oefenen. De Kroon blijft staatsrechtelijk onschendbaar. Afkeuring van een regeringsdaad door de volksvertegenwoordiging is dan ook nooit een persoonlijke beleediging voor de Kroon. Zulk een afkeuring kan echter wel voor een ministerie reden worden om heen te gaan.

Wordt dit recht van oppositie miskend dan wordt het geheele parlementaire stelsel zinloos.

Keuchenius wilde met zijn motie het zinloos worden van het parlementaire stelsel voorkomen. Het kabinet werkte inderdaad in die richting. Immers het was tot stand gekomen tengevolge van verwerping van een koloniale wet en het had dus tot eerste taak de koloniale kwestie tot oplossing te brengen. En nu werd, onder verantwoordelijkheid van het kabinet, de minister van koloniën, dus de man die speciaal erbij betrokken was, die ook de leidende figuur was, van zijn post ontheven en benoemd tot gouverneur-generaal.

Dat was een spotten met het geheele parlement, dat van dezen minister wetsontwerpen mocht verwachten die het optreden van dit ministerie rechtvaardigden.

En al werd de kamer ontbonden en bleef het kabinet aan, het parlementaire stelsel is toch door deze gebeurtenis wel bevestigd.

In onze dagen, waarin zoo geroepen wordt om democratie en volksoverheid, is het parlementaire stelsel echter weer in discrediet. Brede lagen van het volk achten de bijeenroeping van de Staten-Generaal overbodig en ongewenscht. De verkiezingen moeten zoo lang mogelijk uitgesteld worden. Het kabinet schroomt om met het gansche regeringsbeleid te treden voor de kamers. En zij die vroeger niet veel blijf gaven van liefde voor het Oranjerijk achten het nu eisch van die liefde om af te zien van alle oppositie.

Gelukkig is er al eenige kentering te bespeuren.

Ook ten aanzien van Indië is het broodnodig, dat de Staten-Generaal gekend worden in het regeringsbeleid.

In 1866 werd een gouverneur-generaal benoemd.

In 1945 ontving een gouverneur-generaal ontslag. Ik ben geen parlementair, maar bij mij rijst wel de vraag: Zou het niet goed zijn wanneer een kamerlid den moed had om een motie in te dienen van deze strekking. De Kamer, de gedraglijn van het Kabinet ten opzichte van het ontslag van den gouverneur-generaal Jhr Van Starckenborg, afkeurend, gaat over tot de orde van den dag?

Naschrift. Wie uitvoerig wil lezen over deze interessante bladzijde uit Nederland's parlementaire historie, kan terecht bij Mr Groen van Prinsterer, Parlementaire Studiën en Schetsen, deel II, Mr Fabius, Gewogen biz. 46 vv. Mr P. A. Diepenhorst, Onze strijd in de Staten-Generaal, deel II biz. 381 vv.

Sappemeer.

B. Jongeling.



Amice frater.

Het is voor ons Calvinistisch politieke leven in de vorige eeuw, en nog, hoezeer het tot goede ontwikkeling kwam, toch tot schade geweest, dat het niet gelukte bij de herleving van meet af in innige aanraking te komen met hetgeen de mannen der groote Reformatie, Calvin en zijn jongeren, mochten geven voor de rechte kennis van het staatsleven. Ik noem naam Calvin, mannen als Du Plessis Mornay, Hotman en Althusius.

Groen van Prinsterer kende hun geschriften wel, dat blijkt uit zijn „Ongeloof en Revolutie“, maar minde ze niet al te zeer. Hij kon zich in hun opvatting, zoo zegt hij, van de betrekking tusschen overheid en onderdaan niet vinden. Hij komt een paar bladzijden verder op dit oordeel eenigermate terug als hij verklaart: „misschien heb ik reeds te veel toegegeven, toen ik zeide, dat de Calvinisten, om de omstandigheden, somwijlen tot gevoelens kwamen, die met de eerbiediging der overheid niet strookten“. Met dat al, het bezwaar lag er. En het was ook te verklaren.

Voorreest was de positie der reformatoren zoo geheel anders. Zij zagen de revolutie beginnen van boven af aan, van den kant der overheden, van de machtigen der aarde, die zich bekleed waanden met Goddelijk gezag, zich dus absolute macht toeëigenden, die zij dan nog verstonden als de meest ergerlijke willekeur, gevoed als zij waren met de wijsheid van Macchiavelli. Zij beoefden, als het om der wille van hun macht ging, geen middel, hoe gemeen ook, te schuwen. Vergif behoorde tot hun geliefkoosde wapenen.

Zij beroemden er zich dan ook nog op, dat zij regeerden bij de gratie Gods, waarom Calvin, die hen gezelsde in de meest krachtige taal, spottend hen toeriep, dat ook een schoenmaker aldus mocht spreken. Ook bij de gratie Gods-schoenmaker.

Wij vinden toen en later de revolutie bij de machtige vorstenhuizen, bij de goddelooze Habsburgers, Bourbons en Stuarts. Daartegen hadden de Calvinistische mannen te strijden en het was een harde strijd. Het ging dus tegen het revolutionair overheidsgezag, dat geen dit gezag gestelde grens wilde erkennen.

Groen zag echter de revolutie meer van onderen op komen. Hij had den strijd te voeren tegen de volkssovereiniteit, tegen de miskenning van het overheidsgezag. Hij kon dus de taal der Calvinisten van de 16e eeuw moeilijk verstaan. Maar dit was het ergste niet, want Groen kende de historie te goed, dan dat hij niet met dit feit rekening zoude houden.

De Calvinisten der 16e eeuw leerden omtrent den staat veel uit de Schrift, maar vonden voor hun Christuurlijke gedachten geen voor het rechtstreeks op de Schrift gebouwde terminologie, of beter gezegd zij misten een Calvinistische wijsgeerte. Zij zaten nog vast in de natuurrechtelijke beschouwingen en woorden, die zij aan de universaliteiten hadden geleerd.

Tegen de overheidsmisdaad was er ook een humanistisch verzet. Zelfs bij de Jesuiten, die als echte Monarchomachen den tyranniemoord wel verdedigden, mischlen wel het meest als wapen voor hun contra-reformatie. De humanisten zetten de volkssovereiniteit voorop. En nu leidde het gemis aan een Schriftuurlijke wijsgeerte, aan goede formules voor de Schriftuurlijke gedachten, evenals voorheen in den eersten tijd der Christelijke kerk, ook onze Calvinistische juristen er toe, om de humanistische terminologie te gebruiken.

Zij dachten in menig opzicht Schriftuurlijk, zij vertolten die gedachten in niet Schriftuurlijke taal.

En het is dus niet te verwonderen, dat Groen en ook Fabius daartegenover wel vreemd stonden.

De Calvinistische schrijvers kwamen in vergetelheid, zooals heel het werk der gereformeerde vaders.

Althusius werd in de vorige eeuw weer door Von Gierke ontdekt, maar deze zag de woorden, en het ontbrak hem aan licht om de gedachten goed te vatten. Hij vertelde dus, dat Althusius de voorganger was van Rousseau. Zoo was er misverstand allerwege.

Ook dr Kuiper heeft eerst in zijn „Antirevolutionaire staatkunde“ veel aandacht geschonken aan de werken der oude Calvinisten.

Zullen wij nu die reformatoren hard vallen, dat zij te midden van hun geweldigen kamp, steeds weer met den inzet van hun leven gestreden, niet ook konden denken aan het leggen van een goed wijsgeerig fundament? De Heere geeft steeds weer het rijkere licht in Zijn werken op Zijn tijd.

Wij kunnen hen niet hard vallen, vooral niet als wij zien hoe, nu de Heere in Zijn groote goedheid dit licht wel geeft en ons mannen schenkt, als Schilder en Dooyeweerd en Vollenhoven, die het werk, door Kuiper aangevangen voortzetten, en al hun gaven en krachten geven om schriftuurlijk denken en spreken in gehoorzame overeenstemming te brengen, deze mannen worden miskend en zelfs aan de Vrije Universiteit worden ze tegengewerkt.

Men blijft wijsheid en die de een wetenschap weg te nemen. Men kan Zoo wer positie gek regeeren b geloof zijn gewetensvr gereformee verkondigd. Nu word de Christu En — een de stelling heid. Wie orde is?

Nu moge iemand an gewoon da greep van dan ook te geerte der leerlingen — niets ander goede lijn.

Maar ter hun Kuype wijt aan de synodale k blijkbaar h hier gaat. Men onder

Dr Kuyp doelde, nie „Gemeene aarzel in regeeren bi vrees te G eenheid. G omtrent de tus verder nog niet me den kring e dat voort v zooveel jiv Synodes de stop te zet graven der

Reeds B ik straks w op zijn bek waarheid g niet geheel Groen w

Doch hij de eeuwen

Hoe zoch denkbeelde deze zoo v ding der s Groen was nald en de Zoo bij De de rechten het recht C Zoo bij de te St. Peter ook in dit den man, d behoef te

Daarna h zoo zeide h

Weik ees als hij had

Zijn groote

Maar zie deze rijke

Ik zeg di machthebbe

zijn om te de werkelij

Want het eeuwen do

Schriftuurlij voor heel

en ons door juist van d

de zijde e tegenstand

bij oude dv

Want de komt aan c

Men behoeft

Dat is de dagen. En v

rezen, om t teele ding

kigheid zien

De groote l wij onzen C

vooral toe, over de bet

ook over h

Wij moete stellig niet zonderheid

schonken. I de professio mogen bied

ook voor h het verbont een reforme

verwonderi is zeker d

Maar dit i geeft. Inmi